

NORDLANDSFORSKNING
NORDLAND RESEARCH INSTITUTE

Innspill fra Nordlandsforskning til regjeringens arbeid med en handlingsplan for bærekraftarbeidet i Norge:

Målgruppe og mål

Vi vil oppfordre regjeringen til å ta klar stilling til ambisjonsnivået for arbeidet med bærekraftsmålene i Norge – altså hvor det er forventet at lista skal ligge i det kommende tiåret for Norges innsats i arbeidet med bærekraftsmålene. Basert på utredningsarbeidet vi har gjort i forbindelse med rapporten «Strekk i laget: En kartlegging av hvordan FNs bærekraftsmål implementeres i regional og kommunal planlegging» (Lundberg m.fl, 2020) samt det pågående samarbeidsprosjektet «Field of Goals: Co-production and implementation of the Sustainable Development Goals in regional and local planning», vet vi at mange kommuner, fylkeskommuner og andre offentlige aktører er usikre på ambisjonsnivået og følgelig hva det *faktisk* innebærer å legge bærekraftsmålene til grunn. I de internasjonale rangeringene gjør Norge, som de andre nordiske landene, det godt. Vi mener likevel at dette ikke gir oss noen grunn til å hvile på laurbærene og at det er viktig at handlingsplanen beskriver både utfordringene og hva som legges i de ulike målområdene siden ambisjonsnivået må gjenspeile utviklingsnivået i Norge.

Innretning

Når det gjelder innretning, tror vi at det er viktig at handlingsplanen retter seg mot en rekke aktører, nettopp fordi samarbeid på tvers av sektorer er helt avgjørende. Kanskje er det mulig å beskrive eksempler på nye og innovative samarbeid mellom ulike aktører innenfor ulike sektorer for å synliggjøre nye samarbeid som kan bidra positivt i arbeidet med bærekraftsmålene. Videre mener vi det er viktig å belyse problemstillinger som er opplagt tverrsektorielle og hvor det er gevinster å hente ved å samarbeide bedre og på nye måter.

Problembeskrivelse

I The Sustainable Development Goals and Covid-19. Sustainable Development Report (Sachs m.fl, 2020) er Norge rangert på 6.plass i oversikten over hvordan alle verdens land oppfyller bærekraftsmålene. Vi mener oversikter som dette er viktige for å peke på områder hvor vi har utfordringer – hvor målene 2, 12 og 13 er markert som røde – og hvor utviklingene fra tidligere år er beskrevet som stagnasjon for mål 6 og 13, mens det for mål 12 ikke er mulig å beskrive utviklingstrenden. Selv om det bare er noen indikatorer som sammenlignes i denne rangeringen, gir dette et nyttig bilde på de norske utfordringene i et globalt perspektiv, og det synliggjør at vi har en viktig jobb å gjøre her hjemme det kommende tiåret. Vi mener derfor at det ikke er tilstrekkelig å belyse hvilke bærekraftsmål man jobber med eller er opptatt av, all den tid innsats på et målområde kan ha negative effekter for andre målområder hvis dette ikke koordineres og sees i sammenheng.

På tvers av alle bærekraftsmålene er det en lokal dimensjon. Det betyr at det finnes utfordringer som er relevant å ta tak i for norske kommuner og fylkeskommuner innenfor alle de 17 målområdene. Relevansen av målene, men også tydeliggjøringen av de lokaledimensjonene, tror vi kan være et viktig perspektiv å formidle gjennom handlingsplanen. Så langt ser det ut til at mange kommuner velger de samme målene når de prioriterer målområder i sine overordnede planer.

Mange kommuner mangler plankapasitet og kompetanse til å integrere bærekraftsmålene i planlegging, og basert på vår kjennskap, mener vi det regionale nivåets rolle bør vektlegges spesifikt i handlingsplanen. Vi mener at både fylkeskommunen og statsforvaltningen kan og bør spille en mer sentral rolle for å støtte og følge opp kommunene i arbeidet med bærekraftsmålene. Spesielt vil vi fremheve fylkeskommunens veilederrolle etter plan og bygningsloven ovenfor kommunene og vi tror nettverk og kompetanseoverføring, samt tilrettelegging for erfaringsutveksling, er viktig de kommende årene. Selve om en del kommuner er i siget, jobber systematisk og gjør en omfattende jobb i arbeidet med bærekraftsmålene, er det likevel en lang rekke kommuner som ikke har kommet i gang. Det er sjiktet bak «de første» kommunene som trenger bistand, og her mener vi det regionale nivået bør spille en mer aktiv rolle enn det de gjør i dag.

Tiltak: Basert på vår kjennskap til hvordan norske kommuner og fylkeskommuner har jobbet med bærekraftsmålene så langt, har vi følgende forslag til tiltak:

- Kom i gang: En enkel og konkret beskrivelse av hvordan
- Det finnes mye informasjon som kan samles og tilgjengeliggjøres digitalt, eksempelvis som Husbankens www.veiviseren.no. Bruk gjerne en etablert plattform for å nå ut til kommuner og fylkeskommuner
- Basert på funnene fra spørreundersøkelsen til alle landets kommuner om arbeidet med bærekraftsmålene i planlegging, presentert i «Strekk i laget», vet vi at kjennskapen til internasjonal litteratur, som kan bidra til å komme i gang, i veldig liten grad er kjent. Å oversette noe av denne litteraturen, eller i det minste omtale den og forklare hvordan den kan brukes, samt tilgjengeliggjøre det på en nettside, tror vi kan svare på en del av utfordringene til de kommunene som enda ikke er skikkelig i gang med dette arbeidet.
- Vurdere hvordan etablerte virkemidler og verktøy i planlegging kan inkludere bærekraftsmålene – f.eks KU og TEK.
- Det bør settes av ressurser til å forstå hvordan bærekraftsmålene henger sammen som en helhet, for eksempel hvordan de alle kan dras sammen med livskvalitet som paraply, inkludert å kartlegge målkonflikter/målsynergier.
- Det trengs ny kunnskap/metodikk om hvordan tiltak og virkemidler påvirker oppnåelse av bærekraftsmål. Det bør videre sees på hvordan en slik metodikk kan være et komplement til eller en erstatning for eksisterende modeller for vurderinger av samfunnsøkonomisk nytte-kost.

Andre innspill: Vi tror det kan være mye læring i å utfordre de som ligger i front blant kommunene og fylkeskommunene i Norge til å reflektere over hvorfor de opprinnelig satte i gang dette arbeidet og hvordan de har klart å lykkes så langt. Kanskje er det ikke i barrierene at mulighetene og det tverrfaglige samarbeidet oppstår. Videre er det sentralt å få tak i drivkreftene bak endringer i kultur for tverrfaglig samarbeid og koordinering.

Avslutningsvis vil vi legge til at i det videre arbeidet med bærekraftsmålene er det viktig å forstå hvordan ulike systemnivåer (globalt, nasjon, lokalsamfunn, individ) påvirker hverandre, samt betydningen av tidsforsinkelser mellom handling og virkning (inkludert hvordan lineære nåverdivurderinger er lite egnet til å verdisetze framtiden i komplekse systemer som endrer oppførsel når man går over terskler).